

cum actis publicis constiterit ipsos iudices, et curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine adversus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

16. *Propter crimina occulta non est quis criminis in ordine ad effectus hic positos.* — Itaque ex hac declaratione imprimis intelligere licet, quando crimina sunt occulta, non comprehendi sub hac dispositione, neque qui ea commiserunt, censi criminosos in ordine ad hunc effectum. Est autem considerandum ex crimine triplicem effectum oriri posse, qui religionis ingressum aliquo modo impediatur. Primus est obligatio in conscientia, et ex justitia commutativa ad restituendum damnum illatum, vel satisfaciendum pro injuria facta; et hoc modo non considerantur crimina in prædicta constitutione, sed revocantur ad alia debita; idemque iudicium de illis ferendum est, quod de aliis rigorosis debitis; et quoad hoc nihil refert, quod talia crimina sint occulta, quia ex illis per se et intrinsece nascitur hoc debitum, non ex illorum notitia. Secundus effectus est infamia, quæ locum non habet in criminibus occultis, neque illam videtur per se considerasse Pontifex, ut statim constabit. Tertius effectus est relinquere delinquentem obnoxium pœnæ sumendæ, vel infligendæ per publicam potestatem; et hunc effectum videtur Pontifex præcipue considerasse. Censuit enim ad Reipublicæ bonum pertinere, ut malefactores prætextu religionis debitas pœnas non effugiant, et ob hoc præcipue illos in religione recipi prohibuit. Quod facile colligi potest ex illis verbis: *Alii post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliave facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritis pro suis delictis pœnas meruerunt, non pia intentione, sed ad evitandam legum et iudiciorum severitatem, quia tuto in seculo vivere non possunt, tunc demum quærent a religione auxilium, quando aliunde illud non sperant;* et infra: *Ut his quoque subterfugii et impunitatis spes omnino tollatur, auctoritate Apostolica,* etc. Ecce constat intentionem Pontificis fuisse, ut hic tertius effectus criminum in huiusmodi personis non impediatur prætextu religionis. Quia ergo crimina occulta non puniuntur a Republica, neque aliquis timet supplicium eorum, quamdiu occulta sunt, ideo noluit Pontifex criminosos occultos sub hac dispositione comprehendere.

17. *Comprehenditur hic criminis propter crimen publicum.* — Quoniam vero multis mo-

dis contingit crimen esse occultum vel publicum, ad tollendam ambiguitatem declaravit Pontifex oportere, ut de tali crimine iudicium publicum per accusationem vel inquisitionem inchoatum sit, et quod de tali inchoatione actis publicis constet, ita ut aliæ probationes non sufficiant, non enim sine causa positum est illud verbum, *actis publicis*. Inquisitionem autem illam intelligendam censeo, quæ in particulari et juste facta sit, vel quæ ad manifestationem ipsius malefactoris in particulari terminata sit. Nam inquisitio, quæ generatim fieri solet de malefactore, quando delictum est publicum, et persona malefactoris omnino occulta, non sufficit ad personam ipsam inhabilem reddendam, si ejus delictum non amplius manifestatur. Et eadem ratione, si nulla præcedente infamia, nec semiplena probatione, iudex de aliquo in particulari injuste inquirat, non propterea sub hoc decreto comprehendi credendus est; quia sine dubio Pontifex de justa inquisitione locutus est, neque injusta per se damnum aliquod inferre debet. Dico autem *per se*, quia si contingat illa occasione manifestari delictum, et postea iudice contra malefactorem procedi, jam inde contrahetur inhabilitas, et quod talis injusta occasio præcesserit, est per accidens.

18. *Tale crimen debet esse publicum non solum notorietate facti, sed etiam juris aliquo modo.* — Atque hinc constat oportere ad hoc impedimentum, crimen esse publicum, non tantum notorietate facti, sed etiam juris aliquo modo; quia, licet necesse non sit per sententiam vel punitionem iudicam esse declarandum, oportet saltem ut publica delatio ejus facta sit per accusationem, vel inquisitionem iudicam, et publicis actis contestata. Quapropter, licet alio modo delictum sit publicum, ita ut gravem etiam infamiam gereret, non impediet ingressum religionis, quantum est ex vi hujus constitutionis Sixti; quod licet fortasse in illa sola non esset ita manifestum, in ejusdem declaratione satis explicatum est. Dicere vero posset aliquis in prædicta declaratione solum dici, professionem aut receptionem tunc esse irritam, quando crimina ad iudicium sunt delata; non tamen dici, si de illis sufficienter alias constet, non impedire receptionem, saltem ne licite fiat. Respondeo, in priori constitutione tantum fuisse factam prohibitionem irritantem, et ideo, quando hæc postea limitatur, vel limitata declaratur, non est unde aliam puram prohibitionem pro aliis casibus colligamus;

ergo ex vi hujus constitutionis illa receptio non est illicita, sed iudicandum est vel ex particularibus constitutionibus uniuscujusque religionis, vel ex natura rei, considerata decencia vel utilitate talis personæ ad statum religiosum.

19. *Dubium in hac materia.* — *Resolutio vera.* — Quia vero prædicta constitutio dicit: *Hos criminosos perpetuo inhabiles declaramus*, dubitari potest an hoc impedimentum duret, etiam peracta lite, et quamvis contingat reum in humano iudicio absolvi, si revera illud commisit, et de illo fuit in iudicio accusatus vel inquisitus. Ratio dubitandi est, quia hoc tantum ibi postulatur, et si semel factum est, perpetuo manet, et alioquin inhabilitas etiam perpetuo imponitur. Nihilominus censeo illud impedimentum non esse simpliciter perpetuum, sed solum quamdiu durat status, pro quo aliquis criminosus est, ac merito dicitur; ad quod satis non est crimen fecisse, et de illo accusatum esse; sed oportet causam nondum esse terminatam et purgatam delictum. Quocirca, si post accusationem vel inquisitionem reus est absolutus, et declaratus innocens, existimo licite et valide posse ingredi religionem, etiamsi forte contingat in re ipsa perpetrasset delictum, quia illud jam censendum est omnino occultum, et accusatio vel inquisitio jam perabsolutionem terminata est, et perinde reputatur ac si non præcessisset. Hanc autem esse intentionem Pontificis, patet ex illis verbis: *Ad evitandam legum et iudiciorum severitatem, quia tuto in seculo vivere non possunt;* hæc enim non conveniunt ei, qui post accusationem vel inquisitionem absolutus est; tum etiam ex illis, *ut propterea damnati sint, aut ne dammentur, formident;* nam hæc etiam moraliter non habent locum in dicto casu. Quin etiam probabile censeo, etiamsi quis de tali crimine iudice convictus sit, et ad pœnam damnatus, si jam pœnam impositam implevit, et tam Reipublicæ quam parti satisfecit, jam manere expeditum ad religionem, quantum est ex juris constitutione; nam, ut dixi, et ex verbis citatis constat, intentio Pontificis solum est præcavere ne colore religionis criminis maneant impuniti. Item, quia nulla ratio permittit ut crimen perpetuo duret, etiam post perfectam satisfactionem exhibitam. Unde in hoc casu jam cessat omnis ratio, et fundamentum istius constitutionis; quod si fortasse duret infamia, jam ille est alius titulus, qui in hac lege non consideratur, sed ex aliis iudicandum de illo est. Cum ergo in illa consti-

tutione dicitur, *ut propterea damnati sint*, intelligendum est de his fugitivis, qui in absentia damnantur; quia vero nunquam satisfecerunt, semper sunt criminum rei; nam qui condigne satisfecit, jam dici non potest reus criminis, prout ibi appellatur; eandem ergo vim habet nomen criminis, scilicet, ut eum tantum comprehendat, qui adhuc est reus criminis in foro contentioso, in quo causa ejus per accusationem vel inquisitionem inchoata est. Quæ autem crimina ad hoc sufficiant, satis ab ipso Pontifice declaratum est, et ex eis facile erit de cæteris iudicare.

20. *Quid disposuerit Pontifex circa ingenti ære alieno gravatos, et rationibus reddendis obnoxios.* — Dicendum superest de tertio membro, quod ad præsens caput maxime pertinet, et in titulo continetur sub illis verbis, *et reddendis rationibus obnoxios;* in Constitutione autem ipsa per hæc verba declaratur: *Neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum gravatos, vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, ut ex huiusmodi causa lis vel molestia eis jam illata, vel timendum sit ne inferatur.* Et infra hos etiam facit inhabiles ad religionem, et tam receptionem quam professionem eorum irritam reddit. Unde quoad hunc effectum est sine dubio novum hoc jus; quoad ipsam vero prohibitionem nonnihil favet hæc constitutio resolutioni a nobis datæ in priori puncto. Expendendum nihilominus est in priori parte hujus decisionis verbum illud, *ingenti ære alieno;* nam ibi significatur, non quæcumque debita, sed magna et ingentia computanda esse ad hunc effectum. Quod autem reputandum sit ingens æs alienum, iudicio prudentis viri arbitrandum est. Verum est inferius, quando Pontifex inhabilitat personas, solum dicere, *aut ære alieno*, sine illa particula *ingenti;* addit tamen aliam æquivalentem, scilicet, *ut etiam diximus*, et ita hæc posteriora verba juxta priora limitanda sunt. Circa aliam vero partem de rationibus reddendis, cessat quæstio, quam glossa et Canonistæ tractant in d. cap. unic., eod. tit., an solum de rationibus publicis, vel etiam de privatis hoc intelligendum sit. Nam Pontifex indifferenter et sine limitatione loquitur; et ideo limitari a nobis non potest ad solas rationes, quæ pertinent ad officium publicum, vel communitatem, sed de omnibus intelligenda est constitutio, dummodo habeant conditionem in eadem constitutione his verbis expressam, scilicet, *vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, ut ex huiusmodi causa lis vel mo-*

lestia eis jam illata, vel timendum sit ne inferatur. Unde licet ratiocinia reddenda sint, si tamen moraliter creditur sine lite, aut magno gravamine vel distractione reddi posse, non erit hæc conditio impediens religionis ingressum. In hoc autem iudicio ferendo circa huiusmodi qualitatem vel gravitatem ratiociniorum, necessarium sæpe erit uti prudenti arbitrio, quando res non est adeo clara, ut circa illam jam lis mota sit; consultius tamen erit prius omnino expedire hæc ratiocinia, et ita regulariter observandum est, nisi ubi aliqua specialis necessitas coegerit, concurrente simul prudenti iudicio, et probabili spe, quod res sine lite ac molestia transigi et finire potuerit.

21. Duo vero ad finem circa Sixti V Constitutionem sunt adnotanda: primum, illam postea, anno 1602, per aliam Clementis VIII fuisse moderatam quoad hoc tantum, ut professio prædictorum hominum ingredientium religionem, sive essent criminosi, sive ingenti ære alieno gravati, valeret; quoad illicitam vero illorum receptionem, et pœnas recipientium, in suo adhuc mansisse vigore. Secundum, prædictam constitutionem et illius pœnas non comprehendere moniales, ut ipsemet Sixtus in alio motu proprio declaravit, sed viros tantum.

CAPUT VIII.

AN INGRESSUS RELIGIONIS EX PERFECTA SCIENTIA ET LIBERTATE FIERI DEBEAT.

1. In omnibus moralibus actionibus debitus modus maxime necessarius est, ut recte fiant, eoque magis quo negotium gravius fuerit, et ideo in præsentis maxime observandus est, quia de re agitur maximi momenti, ex qua totius vitæ præsentis status et futuræ perfecta consecutio pendet. In hoc autem modo quædam considerari possunt ex natura rei necessaria; alia requisita jure ecclesiastico communi, vel jure particulari ejus religionis, in qua fit ingressus; unde quædam etiam considerari possunt ex parte ipsius ingressuri; alia ex parte eorum a quibus recipiendus est; de his posterioribus dicemus præcipue capite sequenti, nunc de prioribus, quamvis propter connexionem aliqua etiam ex parte religionis attinguntur.

2. *Prima assertio: ingressus religionis non debet fieri temere, sed cum plena scientia, cognitione ac deliberatione in particulari talis status.*—Primo ergo, ex parte ingredientis ex

natura rei necessarium est ut cum plena scientia et cognitione, et non temere, talem statum suscipiat. Hoc manifestum est, quia deliberatio perfecta requirit perfectam cognitionem; sed ingressus religionis debet fieri prædicta deliberatione; ergo. Atque hinc fit, ut hæc cognitio esse debeat non tantum generalis, et quasi speculativa, sed etiam particularis et practica, quæ est per prudentem iudicium; et ideo non satis est quod status religiosus secundum se iudicetur melior, ad quod non est necessaria consultatio, cum hoc ex fine constet; sed oportet in particulari conferre talem statum cum tali persona, consideratis ejus viribus, et aliis conditionibus intrinsecis vel extrinsecis; non enim quidquid est secundum se melius, cuilibet melius est. Hinc Basilius, sermon. de Abdicat rer., cum de vocatione religionis exposuisset verba illa Matth. 11: *Venite ad me omnes qui laboratis, et ad hunc statum homines exhortatus esset, subdit: Veruntamen ego illi auctor sum, ne id inconsideranter faciat; et infra: Inde fit ut eodem temere, unde fuerat egressus, revertatur, eoque ridiculo ac ludibrio omnibus sit.* Hæc autem consideratio maxime necessaria est in electione seu deliberatione facienda, tam circa religionem in particulari, quam circa alias circumstantias temporis, loci, etc. Quæ omnia attingit D. Thom. 2. 2, q. 189, art. 10; tria vero præcipue sunt observanda: unum, si in hoc negotio consilium petendum sit, ab his petatur, qui possunt prodesse et non obesse; hi autem erunt viri probi, et liberi ab omni humano affectu, quique de vita sancta et religiosa recte sentiant, et, si fieri possit, aliquod experimentum illius habeant; et affert illud Eccles. 37: *Non attendas his (id est, improbis) in omni consilio, sed cum viro sancto assiduus esto.* Aliud est, ut consultatio hæc sit prudens et matura pro negotii qualitate, non tamen diuturna, id est, nimis morosa, quæ et necessaria non est, et solet vocationem Dei impedire, multisque periculis est exposita. Tertium est, ut in hac deliberatione facienda, non tantum vires propriæ, sed præcipue vires divini auxilii considerentur, illis enim maxime fidendum est; ubi Cajetanus recte advertit, dispositionem ejus, qui religionem vult ingredi, esse debere ut spem firmam habeat in divino auxilio; quam merito unusquisque habere potest, quia si Deus non deest in necessariis, et eos etiam vocat, qui illum non quærunt, multo magis proteget et juvabit eos, qui omnem cogitatum suum in eum pro-

jectant. Qui autem hanc dispositionem non sentiunt, ait Cajetanus, religionem non ingrediuntur statim, sed in bonis operibus se exerceant, donec vel hanc dispositionem obtineant, vel saltem sperent (quod perinde ferre est) quod ingrediendo religionem et inchoando usum ejus, perfectam illam fiduciam acquirant. Addi etiam hic potest sententia notanda Richar., in 4, d. 38, art. 6, q. 1, quam secutus est Angel., verb. *Religio*, n. 16, unumquemque debere existimare statum religionis sibi esse proportionatum, nisi per conjecturam certam, aut experientiam oppositum sibi constaret; quia major religionis custodia et separatio ab occasionibus pravis, optima exempla, frequens de divinis rebus sermo, et majores consolationes, quas divina benignitas in favorem religionis et sanctæ societatis infundit, onera illius status facilia reddit, quæ alioquin homini existenti in seculo importabilia viderentur.

3. *Instantia facta solvitur.*—Sed dicet aliquis: vel homo sentit in se vocationem Dei efficacem, vel non sentit; si primum, non est quod deliberet, sed obediatur vocationi, nam illa vocatio non sentitur nisi per propositum, seu desiderium efficacem ingrediendi religionem, de quo proposito in corde exorto ait D. Thomas supra, ad primum, dubitari non posse quin sit ab Spiritu Sancto, et ideo necessaria non esse probare illud; tunc ergo necessaria non est deliberatio aut consultatio. Si vero homo in se non sentit hanc Dei vocationem, non est etiam quod deliberet aut consultet de ingressu, quia temerarium esset sine divina vocatione de ingressu religionis tractare. Respondeo in utroque casu posse esse convenientem et moraliter necessariam consultationem. Unde ad priorem partem dilemmatis quidam non admittunt illam doctrinam D. Thomæ, putantque propositum, seu desiderium religionis, quamvis ex genere suo et objecto bonum sit, non satis esse ut certo constet esse ab Spiritu Sancto, nam etiam in hoc desiderio interdum se transfiguratur Angelus Satanæ in Angelum lucis, ut significavit in cap. *Licet*, de Regul., Innocentius III. Quod verum esse potest, non solum quia sæpe incertum est homini quo fine et intentione ad tale desiderium evehatur; sed etiam quia dubitare potest an religio sibi expediat, etiamsi desiderium ejus in se sentiat: sicut etiam potest paterfamilias in se sentire desiderium faciendi copiosas eleemosynas, et conjugatus faciendi votum castitatis, quæ desideria ex

objectis bona sint, et nihilominus in consultationem sunt adducenda, quia non est per se notum talia bona esse convenientia talibus personis, et consequenter nec tale desiderium esse ab Spiritu Sancto.

4. *Desiderium religionis per se et regulariter est a Spiritu Sancto, ac proinde sine consultatione suscipiendum.*—Nihilominus dico desiderium religionis per se, ac regulariter loquendo, esse ab Spiritu Sancto, et ut tale suscipiendum esse, nec de hoc consultare oportere, nisi aliunde ex accidenti aliquid ei adjungatur, quod suspicionem malam inducat; ut si homo sentiat desiderio honoris, vel alterius commodi temporalis, vel quidpiam simile, unde moveri possit. Atque hanc puto fuisse mentem D. Thomæ. Et ratio esse potest, quia tale desiderium non solum est de optimo objecto, sed etiam abstrahit hominem ab affectu temporalium rerum, et ab his omnibus quibus caro delectatur, quod est magnum indicium impulsus Spiritus Sancti, ut dixit Bernardus, serm. 1 Pentecostes. Adde tamen ad executionem talis desiderii necessariam esse posse consultationem, et regulariter ita existimo, nam sæpe Spiritus Sanctus præbet desiderium alicujus rei, cujus executionem non vult; sicut Davidi voluntatem ædificandi templum, et Abrahamo voluntatem sacrificandi filium, a quibus executionem non acceptavit. Immittit enim interdum Spiritus Sanctus tale desiderium propter bonum et meritum ipsius, quamvis ad executionem perventurum non sit, aut pervenire non expediat. Et ob hanc causam, quamvis religioni moraliter constet aliquem ab Spiritu Sancto motum illius habitum postulare, si persona ipsa religioni non expediat, eam merito non acceptat; sic ergo ex parte ipsius personæ, quamvis moraliter credat ab Spiritu Sancto moveri, nihilominus dubitare potest, et consultare, an executio talis desiderii expediat eidem Spiritui Sancto, magisque grata sit. Unde ipsum etiam propositum vel desiderium religionis, ab Spiritu Sancto datum, regulariter ac moraliter loquendo, intelligendum est ad hoc maxime dari, ut de religione assumenda consulatur et tractetur cum affectu ingrediendi, si magis ad divinum obsequium expedire iudicetur. Solum excipi potest alius casus, in quo ita sit per se notum et evidens, personam esse aptam ad religionem, et religionem convenientem illi, et tam efficax sit motio Spiritus Sancti, ut etiam statim per se appareat consultationem esse supervacaneam.